

Arbeiderpartiet

Kristiansand Arbeiderparti

Partiprogram 2023 - 2027

Arbeiderpartiets grunnverdier er frihet, likhet og solidaritet. Vår politikk vil alltid reflektere disse verdiene. Alle skal kunne leve gode liv hvor muligheten for å lykkes ikke avhenger av hvem du er eller hvor du bor. Solidaritet har ingen grenser og vi vil alltid stå opp for menneskeverd, humanisme og fellesskap. Vi står midt i en tid hvor våre verdier er viktigere enn noen gang, hvor det føres en angrepskrig i Europa, verden opplever uro og ustabilitet, forskjellene mellom mennesker øker og klimakrisen gir konsekvenser for alle - men især verdens fattigste.

Kristiansand Arbeiderparti vil ha en aktiv politikk som sørger for et trygt og organisert arbeidsliv. Vi skal prioritere våre velferdsgoder, stå opp mot diskriminering og sikre mangfold. Gjennom omfordeling og utjevning vil vi skape mindre forskjeller mellom folk. Vi vil derfor jobbe for at alle innbyggere i Kristiansand kommune opplever å være likestilte og har mulighet til deltakelse og tilhørighet i kommunen.

Lokalt er FNs bærekraftsmål en rød tråd i våre prioriteringer. For å oppnå målene må vi drive aktiv og fremoverlent næringspolitikk, hvor vi gjør grep for å få flere gjennom utdanning og inn i jobb. Vi skal sette oss ambisiøse mål og bidra til den grønne omstillingen, hvor vi utvikler nye arbeidsplasser og næringer på skuldrene av de gamle. I tett samarbeid med fagbevegelsen og næringslivet vil Kristiansand Arbeiderparti fokusere på bærekraft i alle tre dimensjoner - sosialt, økonomisk og økologisk.

Vårt ansvar handler ikke om spredte grep i stadier av oppvekst eller alderdom, men hva vi gjør hele livet. Skal vi skape arbeidsplasser må vi sikre at vi har kompetente mennesker som skal jobbe i dem. Denne innsatsen begynner allerede i barnehagen og fortsetter livet ut i livslang læring og stadige omstillinger i arbeidslivet. Arbeid, muligheten for utdanning og læring er avgjørende for å bidra til mindre utenforskap og mer fellesskap. Derfor vil arbeid til alle være jobb nummer en for Arbeiderpartiet.

Kristiansand Arbeiderparti

Innholdsfortegnelse

Byutvikling, primærnæring, grønn omstilling og industri.....	5
<i>Næringsutvikling og grønn industri.....</i>	<i>5</i>
<i>En kommune som viser vei i klima- og miljøkampen.....</i>	<i>6</i>
<i>By- og stedsutvikling.....</i>	<i>6</i>
Oppvekst og fritid	8
<i>En god oppvekst varer livet ut</i>	<i>8</i>
Laget rundt barna våre:	8
Fritid og fritidsaktiviteter for barn og ungdom:.....	8
Ungdom og medvirkning:	8
Skole og utdanning.....	9
<i>Barnehage og skole: Like muligheter for våre minste</i>	<i>9</i>
Barnehage:.....	9
Fellesskolen:	9
Skolehelsetjeneste:.....	10
Barn og ungdoms arbeidsmiljø:	10
SFO:.....	10
Elevombudet:	10
<i>En sterkere innsats som gir flere muligheter</i>	<i>10</i>
<i>Universitetsbyen Kristiansand</i>	<i>11</i>
En verdig eldrepolitikk	12
<i>Like muligheter uansett alder.....</i>	<i>12</i>
Vår felles helsetjeneste	13
<i>Utdanne, rekruttere og beholde fagfolk i tjenesten</i>	<i>13</i>
<i>Den kommunale helse- og omsorgstjenesten</i>	<i>13</i>
<i>Psykisk helse og rus</i>	<i>14</i>
Idrett, kultur og frivillighet	15
<i>Idrett.....</i>	<i>15</i>
<i>Kultur</i>	<i>15</i>
<i>Frivillighet gjør livet innholdsrikt og meningsfullt</i>	<i>16</i>
Likestilling, inkludering og mangfold	17
<i>En likestilt og mangfoldig kommune</i>	<i>17</i>
Tros- og livssynssamfunn:.....	17
Universelle tjenester:	17
Demokratibyging:	17
<i>Et liv uten vold og trakassering</i>	<i>17</i>
Kristiansand som arbeidsgiver	19
<i>Kommunen som arbeidsplass.....</i>	<i>19</i>
<i>Kommunen som tjenesteyter og innkjøper.....</i>	<i>19</i>

Byutvikling, primærnæring, grønn omstilling og industri

Næringsutvikling og grønn industri

Kristiansand er en stor og mangfoldig kommune. Vi har et stort spenn fra blå næringer, til skog- og landbruk og verdensledende kraftforedlende industri. I tillegg har vi et stort, spennende og variert tilbud innen reiseliv, handel og kultur. IT-miljøene i Kristiansand er også betydelige og styrker alle andre næringer i regionen. Disse faktorene ønsker Kristiansand Arbeiderparti å utvikle videre. Vi vil ta i bruk den kompetansen som finnes i klyngene, industrien og de mulighetene vår geografiske plassering gir oss.

Vi vet at konkurransen om arbeidskraften er hard, at riften om industrietableringene vil være stor, og at vi må møte dette på en måte som sikrer oss viktige posisjoner i det grønne skiftet. Samtidig står mange utenfor arbeidslivet, en utfordring vi må løse i fellesskap for å sikre kompetent arbeidskraft og bedre levekår i hele kommunen. Gjennom tett samarbeid med fagbevegelsen, næringslivet og academia, vil Kristiansand Arbeiderparti legge til rette for en fremoverlent regionhovedstad i vekst.

Kommunen vår har betydelige jord- og skogbruksarealer i aktiv drift etter kommunesammenslåingen. Bruksstrukturen i Agder og Kristiansand er svært mangfoldig med både store og mindre bruk med ulike produksjoner, men alle er like viktige for å sikre trygg norsk produksjon. Produksjonen skal bidra til å sikre nasjonalt beredskapsnivå og selvforsyningsgrad, men det må skje på en miljømessig og bærekraftig måte.

Kristiansand Arbeiderparti vil:

- Etablere flere ferdige næringsarealer i hele kommunen, og gjøre klar nødvendig infrastruktur til å ta imot nye etableringer.
- Støtte sosiale entreprenører som bidrar til innovative løsninger på samfunnsutfordringer der kommunale og offentlige tjenester ikke strekker til.
- Flytte containerhavnen fra Lagmannsholmen til Kongsgård/Vige og videreutvikle havnen til å være rustet for den grønne omstillingen, med de arealene som kreves.
- Utvikle en attraktiv ny bydel på Lagmannsholmen med fokus på tilgjengelighet, arbeidsplasser og bærekraft.
- Støtte byens IT-miljøer og sørge for at små og uformelle miljøer kan vokse, slik at Kristiansand blir et regionalt kraftsenter for digitalisering, hvor IT-kompetanse er tilgjengelig og fornuftig priset.
- Jobbe for at datalagringscenteret på Støleheia og vår fiberoptiske kabel til utlandet gir flere ringvirkninger til regionen og ytterligere styrker byens IT-miljø.
- At havbruk skal foregå på en skånsom måte som ikke ødelegger eller forrykker balansen i det økologiske mangfoldet i naturen. Det tillates ikke flere oppdrettsanlegg i Kristiansandsskjærgården, og det vurderes fredningssoner for hummer og torsk.
- Jobbe for gode rammevilkår for fiskerinæringen i kommunen.
- At Kristiansand skal være en ledende region på fornybare løsninger, grønne verdikjeder og grønn industri.
- At Kristiansand skal bli ledende på havvind, og videreutvikle samarbeidet om fremtidens havvind sammen med Lindesnes og Farsund.
- Videreutvikle Kristiansand som en helårsdestinasjon.
- Bidra til et landbruk i kommunen som er bærekraftig og klimavennlig, og som sikrer god dyrevelferd, mattrygghet, beredskap og sikker matforsyning.
- Sikre og ivareta den varierte bruksstrukturen i kommunen.
- Sikre at jordvern blir et overordnet hensyn i lokal arealforvaltning, med mindre påkrevd offentlig utbygging er helt nødvendig av hensyn til arealmangel og flomsoner.
- Bidra til et skogbruk som forvaltes på riktig måte og som gir økt verdiskaping og betydelig CO2-fangst.
- Bygge vår politikk videre på samvirkemodellen for landbruket og skogbruket.
- Bidra til at lokale aktører og urbane innbyggere får muligheter til egenproduksjon etter godkjenning av Mattilsynet. Det skal ikke gå på bekostning av eksisterende og aktive driftsformer.
- At søndagen fortsatt skal være annerledesdagen.

En kommune som viser vei i klima- og miljøkampen

Kristiansand Arbeiderparti vil at Kristiansand skal være en kommune som går foran i klima- og miljøkampen, og har de nødvendige ressursene for å lykkes. FNs bærekraftsmål legger en tydelig ramme for hele dette arbeidet, og legger opp til at vi må lykkes på flere områder; bevare naturmangfold, ta vare på livet i kystsonene og Skagerak, og samtidig arbeide for å utrydde fattigdom og ulikhet.

Fremover må kommunen nå de samme målene som Norge og Europa har satt seg, med rundt en halvering av våre CO2-utslipp (2030) og så null utslipp (2050). Vi må også sørge for at alle produkter og materialer kan brukes og gjenbrukes så mange ganger som mulig. Slik får vi en mer sirkulær økonomi som krever mindre utvinning av nye innsatsfaktorer og reduserer utslipp.

Kristiansand Arbeiderparti vil:

- Arbeide for at Returkraft skal komme i gang med fullskala karbonfangst- og lagring (CCS), og være en pådriver for at aktører i vår region blir med i store nasjonale CCS-initiativ.
- At det skal være gratis for innbyggere å levere avfall til Avfall Sør, og ytterligere øke ambisjonene for gjenbruk. Avfall Sør skal være en pådriver for en mer sirkulær økonomi.
- Legge til rette for mer sirkulærøkonomi gjennom gjenbruksarenaer, reparasjon og deling av klær og utstyr.
- Legge til rette for at innbyggere i Kristiansand kan dele på flere ressurser, for eksempel innen transport.
- Legge til rette for økt samarbeid med næringslivet for å nå klimamålene, og bidra til ytterligere kompetanseutvikling og kunnskapsdeling i kommunen.
- Øke bruken av solceller og annen fornybar energi knyttet til kommunale bygg, og være en pådriver for at borettslag og andre investerer i dette.
- Ytterligere styrke arbeid og koordinering i regi av Bølgen Bærekraftsenter.
- Sørge for at lag og foreninger aktivt kan delta i arbeidet med å nå klimamålene.
- Sikre grunnlaget for kollektivtilbudet i hele kommunen gjennom å arbeide for belønningsavtaler eller byvekstavtaler med staten.
- Arbeide for at sammenhengende naturområder med rikt naturmangfold og med stor verdi som rekreasjonsområde, sikres særlig vern.

By- og stedsutvikling

Bærekraftig byutvikling er viktig for Kristiansand Arbeiderparti. Vi vil at utbygging skal foregå i et langsiktig klimaperspektiv, langs eller ved kollektivaksene og i bydelssentrene. Vi må sikre at reiser til og fra hjem, skole eller arbeid i større grad kan tas med gange, sykkel eller buss. Dette er en forutsetning for å oppnå kravene i en byvekstavtale eller belønningsordning med staten, som skal sikre kollektivtilbudet i hele kommunen.

Kristiansand Arbeiderparti vil sikre allmennheten tilgang til skjærgården. Vi vil være svært restriktive med bygging innenfor 100-metersbeltet langs sjøen og på dyrka mark. Vi ønsker flere grønne lunger i hele kommunen, og støtter satsinger på urbant landbruk, byhager, parselhager og lignende.

Arbeiderpartiet vil føre en areal- og boligpolitikk som ivaretar lokalmiljøene, holder boligprisene nede og sikrer regulerte områder i byen klare for utbygging. Vi vil jobbe for variasjon i nye utbyggingsområder og legge til rette for billigere boliger for førstegangsetablerere i kommunen.

Kristiansand Arbeiderparti vil:

- Sikre bærekraftig byutvikling langs kollektivaksene som bidrar til bedre løsninger for kollektiv, gange og sykkel i hele kommunen.
- Legge til rette for flere sykkelveier i kommunen, og styrke syklistenes sikkerhet langs veinettet. Kristiansand skal være en sykkelby hvor det er trygt å ferdes, også i Kvadraturen.
- Sikre tryggere ferdsel til og fra barne- og ungdomsskoler, ved å legge til rette for hjertesoner.

- Styrke bydelssentre i hele kommunen, særlig rundt de tre tidligere kommunenes sentre og på den måten bidra til bærekraftig utvikling i hele Kristiansand.
- Styrke bydelsfondene for å skape trivsel og engasjement i nærmiljøene i hele kommunen.
- Sikre sterkere vern av dyrka mark.
- Verne om 100-metersbeltet.
- Videreutvikle Helsebydelen Eg som et innovasjonsdistrikt.
- Sikre en rettferdig og sosial boligpolitikk som gir flere mulighet til å eie egen bolig, og legge til rette for ordninger som får flere inn på boligmarkedet.
- Ta initiativ til å utvikle en leie til eie-ordning, slik at flere unge kommer inn på boligmarkedet.
- I byutviklingen understreke hensynet til stedskvaliteter så vel som vern av kulturmiljø, kulturminner, kulturlandskap og grønnstruktur. Ikke minst i fortettingsprosjekt er det viktig å ivareta slike hensyn.

Oppvekst og fritid

En god oppvekst varer livet ut

En god oppvekst varer hele livet ut. Kristiansand Arbeiderpartis mål er at alle barn skal vokse opp i trygghet, uansett hvem de er, hvor de kommer fra og hvordan familien deres er satt sammen. Vårt mål er at alle barn skal kunne leke, lære, utvikle seg og utfolde seg i trygge omgivelser, og at barn ikke skal vokse opp i fattigdom. Barnehager, lekeplasser og skoler må være universelt utformet for at alle skal kunne delta.

Mange barn i vår kommune vokser opp i familier med utfordringer. Vi må sørge for at Kristiansands kommunale tjenester og dyktige fagfolk har muligheten til å være der barn, ungdom og foreldre har behov for at de er, for å kunne hjelpe best mulig.

Kristiansand Arbeiderparti vil:

Laget rundt barna våre:

- Sørge for godt og tett samarbeid mellom skole, barnehage, barnevern, familiens hus, ABUP/HABU, politi og helsestasjonene. Det skal sikre bedre flyt mellom kommunale tjenester, styrke familiens hus og bidra til økt kvalitet og kapasitet i hele tjenesten. Flere fagfolk skal bidra til kortere behandlingstid og tettere oppfølging av de mest sårbare barna og deres familier.
- Sikre barnevernstjenesten ressurser i tråd med aktivitetsbehovet, og legge til rette for økt kompetanseheving i tjenesten.
- Bidra til styrket oppfølging i skole for barn i barnevernet.
- I samarbeid med barnevernet, bidra til å styrke det offentlige ansvar for det kommunale barnevernet.
- Utvide ordningen for *Nye Mønstre*, som skal gi flere familier som trenger det mulighet til å leve gode liv.
- Være beredt til mottak av ytterligere flyktninger, hvis krig og uro eskalerer.

Fritid og fritidsaktiviteter for barn og ungdom:

- Styrke ordninger som finnes i dag for fritidsaktiviteter i kommunen, som BUA og de mange frivillige lag og foreninger.
- Videreføre fritidsfondet som en permanent ordning og øremerke midler til barn og unge som bor i familier med dårlig inntekt mulighet til å delta i organisert fritidsaktivitet.
- Styrke fritidsklubbtilbudet i hver bydel for barn og ungdom og gjennomgå fritidsklubbene med tanke på å ruste dem opp og gjøre dem mer tilgjengelige for byens ungdommer.

Ungdom og medvirkning:

- Styrke ungdomstjenesten i kommunen med to nye årsverk som skal være ute i ungdomsmiljøet som miljøverter. Det skal også settes av midler til å etablere et nettverk med ungdommer som erfaringskonsulenter.
- Gradvis trappe opp andelen sommerjobb til ungdommer i kommunen, slik at flere får ta del i ordningen.
- Inkludere Ungdommens bystyre og elevrådene ved kommunens skoler tidligere slik at får en reell påvirkning i prosesser som påvirker barn og unge.

Skole og utdanning

Barnehage og skole: Like muligheter for våre minste

For Kristiansand Arbeiderparti er en god offentlig skole og lik rett til utdanning avgjørende for at alle mennesker skal ha mulighet til å utvikle seg, skape gode liv og oppnå sine mål. Gjennom tidlig innsats vil Arbeiderpartiet investere mer i de yngste barna. Tidlig innsats starter i barnehagen og vi vil sørge for gode barnehager med kvalifiserte voksne som gir trygghet, lek, læring og utvikling. Alle barn skal oppleve at skolen er et godt sted å være. De skal føle mestring og de skal lære. Da trenger vi å styrke laget rundt barna, både ved å øke antall voksne i skolen og styrke kompetansen hos alle de som jobber der.

Kristiansand Arbeiderparti vil:

Barnehage:

- At barnehagers utvikling og tilbud ikke skal begrenses med bakgrunn i private barnehagers tilskuddsordninger. Ordninger som etableres må komme alle barn til gode uavhengig av hvilken eiertype barnehagen har.
- Styrke barnehagenes økonomi for å kunne løse lovpålagte oppgaver og sikre bemanning i tråd med aktivitet (øke grunnbemanningen). Målet er en bemanningsnorm i barnehagen med minst 50 % pedagoger og 25 % fagarbeidere i hver barnehage.
- Igangsette et kompetanseprosjekt i barnehagen som legger til rette for kompetanseheving blant ansatte, ved å øremerke midler årlig. Ansatte uten formell utdanning skal gis tilbud om utdanning, og etter endt utdanning skal man få tilbud om jobb med riktig lønn.
- Starte et forsøk med ekstra spesialpedagoger i utvalgte barnehager.
- Legge til rette for nye kommunale barnehager, for å jevne ut antallet private og kommunale barnehager.
- Ha fortløpende barnehageopptak og jobbe for at man har tilgang til barnehager i eget nærområde.
- Utvide ordningen med kjøkkenressurs for kommunens barnehager for å sikre sunn og variert mat.

Fellesskolen:

- Styrke skolenes økonomi for å sikre en bedre oppfølging av de mest sårbare elevene.
- Øremerke midler til innkjøp av nye læremidler.
- Øke den lokale potten til *Kompetanse for kvalitet* slik at flere lærere kan få videreutdanning. Ansatte uten formell kompetanse skal gis tilbud om utdanning, og etter endt utdanning skal man få tilbud om jobb med riktig lønn.
- Gi skolene mulighet til å øke lærerens kompetanse innenfor språklig utvikling, vold i nære relasjoner, sosial kontroll og overgrep, skolevegring, autisme og andre relevante fagområder.
- Be om en politisk sak for å vurdere hvordan vi kan styrke laget rundt elevene enda bedre med flere yrkesgrupper og som sikrer spesialpedagogisk og barnefaglig kompetanse inn i skolen. Behovet for flere fagfolk skal ikke gå utover pedagogisk bemanning.
- Vurdere å øke potten til sosiallærere i skolen.
- At hver skole skal ha minst én miljøterapeut i 100 %.
- At hver skole skal ha en stedlig rektor.
- Be om en politisk sak for å utrede hvordan vi kan tilby alle barn et gratis måltid hver dag på skolen.
- Ha en strategi for lekser i skolen. Strategien skal sikre en styrking av leksehjelp i skolen, og ordningen for *leksefri/leksebevisst fritid* skal videreføres.
- Jobbe for at det skal legges systematisk vekt på lek og lekbasert læring, som en del av begynneropplæring.
- At det skal utarbeides en skolebehovsplan for å peke på hvordan skolene i Kristiansand skal utvikles fremover.

- Ta i bruk tilbudet *Spør først!* i regi av Helsestasjon for kjønn og seksualitetsmangfold i Oslo. *Spør først!* skal styrke seksualitetsundervisningen i skolen og gi barn og unge kunnskap om grensesetting, seksualitet og kjønn.
- Legge til rette for at lærere i fellesskolen kan ta i bruk metodeboken *Kjønns- og seksualitetsmangfold i skolen* fra Senter for likestilling.

Skolehelsetjeneste:

- Ha minst én helsesykepleier i 100 % på hver skole.
- Styrke Helsestasjon for ungdom med to årsverk for å styrke arbeidet med ungdom, seksualitet og spiseforstyrrelser. Årsverkene skal også gi mulighet for å sikre drop-in tilbud for ungdom på Tangvall og på Nodeland.

Barn og ungdoms arbeidsmiljø:

- Ha nulltoleranse for mobbing og styrke arbeidet med læringsmiljøet i barnehager og på skoler.
- Sikre god overgang mellom barnehage, barneskole, ungdomsskole og videregående skole.
- Prioritere at eldre barnehage- og skolebygg skal være universelt utformet så raskt som mulig. Det skal lages en plan som sørger for at alle barnehager og skoler blir universelt utformet.
- Be om en oppdatert tilstandsrapport på skolebygg og inneklima for å sikre at alle barnehager og skolebygg holder god stand. Rapporten brukes inn i investeringsbudsjettet der det er behov.

SFO:

- Sikre et mangfold og godt aktivitetstilbudet for alle barn i kommunens SFO'er.
- Jobbe for at det innføres gradvis gratis SFO for barn i 1. til 3. klasse.
- Styrke ordningen med flere ressurser slik at barn med spesielle behov som trenger ekstra oppfølging får det.
- Undersøke muligheten for å etablere aktivitetsskole (AKS) i Kristiansand, i samarbeid med SFO.

Elevombudet:

Bevare og støtte opp om elevombudet som et uavhengig ombud, og sikre de økonomiske rammene som trengs for å oppfylle ombudets mandat.

En sterkere innsats som gir flere muligheter

Kristiansand Arbeiderparti vil at innbyggere skal ha mulighet til å lykkes i eget liv. Alt for mange mennesker står utenfor samfunns- og arbeidslivet, selv i en tid med lav arbeidsledighet. Vi må styrke samarbeidet mellom det offentlige, næringslivet og tjenestene våre sånn at flere kan lykkes og føle at de hører til fellesskapet.

Kristiansand Arbeiderparti vil:

- Utvikle Kongsgård skolesenter som kommunens kompetansesenter for voksenopplæring, og styrke det kommunale voksenopplæringstilbudet med stabil bemanning og kompetanse. Kommunens voksenopplæringstilbud skal ha mulighet til å hevde seg i anbudsprosesser fra eksterne.
- Gjennomgå kommunal sektors behov for opplæring for å se hvilke tilbud som kan gis gjennom voksenopplæringen.
- Styrke samarbeidet med fylkeskommunen for å sikre gode kombinerte skoler som gir minoritetsspråklige innbyggere god utdanning.
- Samarbeide med næringslivet og kommunale tjenester om flere praksisplasser for de som går på voksenopplæringen. Vi vil vurdere lønnstilskudd og mentorordninger som gir økonomisk støtte for arbeidsgiver.

- Etablere flere varig tilrettelagte arbeidsplasser i kommunen for innbyggere som ikke kan jobbe i ordinært arbeidsliv.
- Fortsette satsingen *Flere i arbeid*, for å sikre at flere utenfor arbeid kommer i jobb.
- Ta imot flere flyktninger i tråd med Integrerings- og mangfoldsdirektoratets forespørsel til kommunene. Kristiansand kommune må konkretisere hvordan flykninger skal bli mottatt og sikre bedre integrering. Vi vil be om en politisk sak som gjennomgår integreringstilbudet i kommunen.

Universitetsbyen Kristiansand

Universitetsbyen Kristiansand skal være et godt studiested for alle studenter. Universitetsbyen skal bidra til å styrke samarbeidet mellom næringsliv, partene i arbeidslivet, universitetet og kommunen, slik at flere studenter vil bli værende etter endt studie. Kommunen skal legge til rette for god boligutbygging, gode fellesskap for studenter og et yrende studentliv gjennom hele studietiden.

Kristiansand Arbeiderparti vil:

- Prioritere to årsverk i kommunen som skal jobbe overordnet med strategien for Universitetsbyen 2023. Målet er å gjøre Kristiansand til en av landets beste byer å studere i.
- Gjennomgå ordningen for studentråd for å sikre reell innflytelse for studenter i kommunale prosesser.
- Utrede hvilke areal som kan benyttes til utbygging av studentboliger. Målet er å regulere for bygging slik at dekningsgraden for studentboliger blir bedre.
- Sikre god informasjon på kommunens hjemmeside for studenter om utleiemarkeder i kommunen, i samarbeid med Studentsamskipnaden.
- Jobbe for at alle studenter som studerer i Agder skal få gratis busskort, uavhengig av bostedsadresse. Ordningene utarbeides i samarbeid med nabokommuner og fylkeskommunen.
- Legge til rette for at studenter kan få relevant praksisplass, deltidsjobb og sommerjobb i kommunen.
- Inkludere studentfrivilligheten i kommunens frivillighetssatsing.
- Be om en politisk sak som sikrer studenter rett til helsehjelp i kommunen. Saken må belyse muligheten for bedre samarbeid mellom universitetet, samskipnaden og kommunen.

En verdig eldrepolitikk

Like muligheter uansett alder

Det er viktig at eldre gjennom hele alderdommen forblir sjef i eget liv. Derfor vil vi legge til rette for seniorer i arbeidslivet, for aktivitet- og velferdsteknologi, for en aldersvennlig boligsektor og helhetlige hjemmetjenester. Vi vil sørge for at god pleie og omsorg er tilgjengelig når behovet melder seg.

Kristiansand Arbeiderparti vil:

- Jobbe for en aldersvennlig boligpolitikk.
- At eldre skal få mulighet til å bo trygt hjemme lengre gjennom økt bruk av velferdsteknologi og utbygging av moderne omsorgsboliger.
- Fortsatt utvikle sykehjemstilbudet i kommunen med økt bruk av velferdsteknologi og bygging av nye sykehjemsplasser.
- Tilby gratis trygghetsalarm til eldre.
- At det innføres et prinsipp i Kristiansand kommune om at antall forskjellig pleiepersonell fra hjemmetjenesten skal være færrest mulig. Eldre er tjent med å ha få personer å forholde seg til.
- Styrke det psykiske helsetilbudet til eldre.
- Styrke seniorsentrene i kommunen.
- Ha en aktivitetsgaranti for eldre, i samarbeid med frivillige lag og foreninger.
- Støtte pårørende som en viktig ressurs når de ønsker og vil være med i oppfølgingen av sine nærmeste.
- At mat på sykehjem skal være næringsrikt og tilpasset forholdene på de ulike sykehjemmene.
- Legge til rette for gode kurs og støttefunksjoner som eldre kan bruke i en digital hverdag, og samtidig sikre et analogt tilbud til personer som trenger det.

Vår felles helsetjeneste

Utdanne, rekruttere og beholde fagfolk i tjenesten

Kristiansand Arbeiderparti vil at fagfolkene skal ha mer tid til å møte pasienter og brukere, og redusere mengden unødvendig rapportering og kartlegging. Vi vil legge til rette for gode utdanningsløp for ansatte og stille krav om hele, faste stillinger.

Kristiansand Arbeiderparti vil:

- Lage en opptrappingsplan i samarbeid med partene i arbeidslivet for økt grunnbemanning, med faste og hele stillinger helse- og omsorgstjenesten. Målet er å sikre bemanning i tråd med aktivitet i de kommunale helse- og omsorgstjenestene. I opptrappingsplanen skal det blant annet:
 - Gjennomgå beregning av tid som brukes per oppgave i hjemmetjenesten, med mål om å sikre bedre tid til den enkelte eldre som møtes og sikre at fagfolk i tjenesten får møtt de som bruker tjenesten.
 - Vurderes hvordan helgetimer ikke blir en hemske for hele, faste stillinger.
 - Vurdere om lærlinger kan gis fast jobb ved tildeling av lærlingplass.
 - Gjennomgå unntaksordningen for å ansette folk i deltidstillinger, med mål om å redusere antallet ufrivillig deltidstillinger.
- Sette ned et utvalg som skal se på en bærekraftig turnusordning i helse- og omsorgstjenesten.
- Igangsette et kompetanseprosjekt i helse- og omsorgstjenesten som legger til rette for kompetanseheving blant ansatte, ved å øremerke midler årlig. Ansatte uten formell kompetanse skal gis tilbud om utdanning og etter endt utdanning skal man få tilbud om jobb med riktig lønn.
- At dagens ordning med fagbrev på jobb utvides, slik at alle med fast deltidstilling har anledning til å ta fagbrev.
- Utvikle gode mentorordninger for nyutdannede.
- Legge til rette for at flere kan ta spesialisert utdanning i kommunal regi.

Den kommunale helse- og omsorgstjenesten

Vår felles offentlig helse- og omsorgstjeneste, styrt av felleskapet og finansiert over skatteseddelen, er det beste forsvaret mot økte forskjeller. Vi skal ha en helsetjeneste i verdensklasse der fagfolkene står i front. En tjeneste som vil satse mer på forebygging, som lytter til pasientene og deres pårørende og som er tilgjengelig for alle uansett hvem de er og hvor de bor.

Kristiansand Arbeiderparti vil:

- Styrke ordningen med kreftkoordinator i kommunal regi.
- Sikre barnekoordinatorfunksjonen i kommunen, slik at familier med barn som har alvorlig sykdom ivaretas på en god måte.
- Sørge for at det er stedlig ledelse på sykehjem og i hjemmetjenesten.
- Be om en politisk sak som peker på tiltak som vil gjøre rehabiliteringstilbudet i kommunen bedre og tilgjengelig også i helgene.
- Legge til rette for norsk språkopplæring for alle ansatte som trenger det i helse- og omsorgstjenesten.
- Styrke den offentlige fastlegeordningen og legevaktstjenesten ved å:
 - Tilby å kjøpe opp lister som man ikke klarer å selge videre, for å drifte dem i kommunal regi.
 - Tilby kommunal ansettelse som fastlege.
 - Vurdere Tromsø-modellen for fastlegeordningen, med økt basisfinansiering av tjenesten.
 - Vurdere ny ordning for sykepenges til fastleger i kommunen som ekstraordinær støtte for fastlegehjemler på næringsdrift.

- Be om en politisk sak som gjennomgår legevaktordningen i kommunen med mål om å styrke tjenesten. Det bør vurderes hvordan ambulansetjenesten kan supplere legevakttjenesten ute i bydelene.
- Gjennomføre en prøveordning med grønn resept for å øke legenes og pasientenes fokus på behandling av livsstilssykdommer uten bruk av medisiner.
- Be om en politisk sak for å styrke den lokale hjelpemiddelsentralen i Kristiansand.

Psykisk helse og rus

Psykisk helse er like viktig som fysisk helse. For mennesker med psykiske helseplager er det helt avgjørende å få hjelp der de er, om det er på skolen, på et sykehjem eller på en arbeidsplass.

Kristiansand Arbeiderparti vil:

- Styrke frivillige organisasjoners arbeid med inkluderende tiltak og forebygging av psykiske lidelser. Det må legges til rette for enkelt å kunne spre informasjon om frivillige organisasjoner og deres tilbud til innbyggerne.
- Øremerke midler til en styrking av lavterskel psykisk helsehjelp i kommunene.
- Igangsette prosjekt med bruk av erfaringskonsulenter i større grad enn i dag.
- Sikre et tilgjengelig psykisk helsetilbud døgntilgjengelig.
- Følge opp arbeidet med en lokal rusreform i Kristiansand som skal sikre veiledning og forebygging blant barn og unge og god helsehjelp til mennesker med rusutfordringer. Reformen skal sørge for at mennesker som sliter ikke får straff, men hjelp.
- Styrke ettervernet i det kommunale rusarbeidet.

Idrett, kultur og frivillighet

Idrett

Kristiansand Arbeiderparti ønsker å satse på idretten og legge til rette for at barn, unge, voksne og eldre skal kunne være aktive i sine liv. Kommunen skal ha tilgjengelige arenaer for å drive fysisk aktivitet for alle. Det må legges til rette for gode tilskuddsordninger og rammevilkår for organisasjoner og klubber, samtidig som vi utvider de organiserte aktivitetene med nye idretter. Idretten skal være sosial og legge til rette for nye møteplasser på tvers i kommunen.

Kristiansand Arbeiderparti vil:

- Legge til rette for gode idrettsbaner i hele kommunen.
- Stimulere til at flere nye idretter etableres.
- Vurdere nye multi-aktivitetsområder for flere idrettsgrener.
- Fortsatt ha gratis utleie av idrettsanlegg og sørge for gratis leie av kommunale bygg til lag og foreninger. Dette gjelder også aktiviteter som bidrar til lag og foreningers eksistensgrunnlag, av en ikke-kommersiell art.
- Utvikle badevann og offentlige løyper i naturen så flere kan bruke dem.
- Utrede måter kommunen kan legge til rette for organisert dugnad for idretten, så alle kan delta.

Kultur

Kristiansand Arbeiderparti vil at kulturen skal bidra til å skape levende lokalmiljøer og gode liv for den enkelte. Vår kulturpolitikk skal støtte opp under et åpent, inkluderende og mangfoldig kulturliv i hele kommunen. Kulturpolitikken skal også legge til rette for samspill mellom det profesjonelle miljøet i kommunen og den frivillige kulturen. Vi vil satse på barn og unge, samtidig som vi utvikle kulturnæringen sammen med de etablerte miljøene, kompetansesentrene, museene, kulturvirksomhetene og Universitetet i Agder.

Nye, store satsinger innenfor kulturfeltet må gjøres i fellesskap mellom kommunen, institusjonene, organisasjonene, Universitetet i Agder og Cultiva. Vi vil ha en større og overordnet strategi for hvordan Kristiansand skal få et enda sterkere og mangfoldig kulturliv som kan måle seg både nasjonalt og internasjonalt.

Kristiansand Arbeiderparti vil:

- Bygge opp under det profesjonelle kulturlivet ved å legge til rette for utviklingen av de profesjonelle kulturhusene, scenene og institusjonene som huser arbeid av høy kunstnerisk kvalitet.
- Sikre bredden i kulturen og stimulerer til rekruttering, frivillighet og amatørgruppers vilkår gjennom økt tilskudd og en ambisiøs kulturstrategi i kommunen.
- At Odderøya og Silokaia utvikles til en kulturklynge for alle nivåer innenfor kunst- og kulturlivet i Kristiansand.
- Styrke økonomien til kompetansesentrene.
- Sikre gode ordninger for arbeidsstipend til utøvende kunstnere.
- Ha en fortsatt desentralisert modell for øving og undervisning.
- Fortsatt satse på Den kulturelle skolesekken, UKM, fritidsklubbene og kulturskolen for å gi barn og unge et godt kulturelt grunnlag.
- Videreutvikle kulturtilbud for seniorer.
- Støtte KulturRullator, for å gi beboere og besøkende på omsorgssentre og institusjoner et kulturtilbud.
- Videreføre kommunalt deleierskap og beholde dagens kommunale eierandel i Kino Sør.
- Utarbeide modell for årsabonnement på tvers av kulturinstitusjoner, for å styrke kunstfeltene på tvers.
- Støtte arbeidet med et studenthus i sentrum.

- Utvikle skolebibliotekene som en arena for demokratiutvikling og kritisk tenkning. Vi vil vurdere å åpne opp utvalgte skolebiblioteker så alle bydeler har et godt bibliotektilbud på ettermiddag og kveldstid. En slik vurdering må ses i sammenheng med å også utvikle skolene som fritidsarenaer.
- Legge til rette for festivaler, byliv og kulturliv i Kvadraturen og øvrige bydelsentre.

Frivillighet gjør livet innholdsrikt og meningsfullt

Frivillige organisasjoner bidrar til utvikling og læring, det fremmer inkludering og gir folk i alle aldre anledning til å møtes, engasjere seg og være en del av et fellesskap. Frivillighet fremmer folkehelse og motvirker sosial ulikhet. En aktiv og levende frivillig sektor er grunnleggende for et aktivt og levende samfunn. Kristiansand Arbeiderparti mener at frivilligheten utgjør en enorm ressurs for kommunen, og må få en større rolle i å utvikle Kristiansand kommune.

Kristiansand Arbeiderparti vil:

- Ha en helhetlig frivillighetspolitikk som ivaretar og styrker de økonomiske rammevilkårene for frivillige lag og foreninger.
- Få på plass en oversikt over frivillige lag og foreninger i kommunen slik at man bedre kan dra nytte av den frivillige ressursen når det er behov.
- At frivillige organisasjoner inkluderes som høringsinstanser og samtalepartnere i politiske prosesser hvor det er naturlig.
- Utvikle samarbeidet mellom kommunen og frivillige aktører for å etablere nye møteplasser og arenaer i hele Kristiansand.
- Styrke frivilligheten i arbeidet med å inkludere de som faller utenfor.
- Videreføre og videreutvikle arrangementskalenderen.
- Videreføre og utvikle *Frivilligbørs*.

Likestilling, inkludering og mangfold

En likestilt og mangfoldig kommune

Kristiansand kommune skal være en mangfoldig og inkluderende kommune der alle skal ha like rettigheter og like muligheter til å delta. Kristiansand Arbeiderparti vil jobbe for et sterkt fellesskap med plass til alle, uavhengig av hvem du er og hva du tror på. Vi vil styrke likestillingsarbeidet, hindre diskriminering og forebygge utenforskap. Vi vil også arbeide for å trygge deltakelse i arbeids- og samfunnslivet, og bidra til demokratiutvikling i hele kommunen. Kristiansand skal være en by der alle skal ha frihet til å være seg selv, uten at de opplever sosial eller kulturelt press som begrenser friheten.

Kristiansand Arbeiderparti vil:

Likestilling:

- Inngå en samarbeidsavtale med *Senter for likestilling* for å styrke arbeidet med de likestillingsutfordringene som er særskilte for Kristiansand kommune.
- Sikre mangfoldig representasjon i den offentlige debatten og i kommunens kommunikasjonsarbeid.
- Styrke innsatsen for at LHBT+-personer skal møte likeverdige tjenester og oppleve trygghet i kommunen. Ansette i helsetjenesten og i skolen skal tilbys opplæring i «Rosa kompetanse».

Tros- og livssynssamfunn:

- Sette krav om kjønnsrepresentasjon til tros- og livssynssamfunn, frivillige lag og foreninger som mottar støtte gjennom kommunale tilskuddsordninger.
- Støtte arbeidet med religion- og livssynsdialog som skaper møteplasser på tvers.
- Jobbe for at det etableres et livssynsåpent seremonirom som kan brukes av alle.

Universelle tjenester:

- Utrede hvordan vi kan utvide BPA-ordningen, og sikre en mer fleksibel og tilpasset ordning både for barn og voksne.
- Garantere fritidstilbud for de som bor i bofellesskap og for hjemmeboende personer som med utviklingshemming.
- Sørge for en tilgjengelig og forutsigbar TT-ordning.
- Be om en politisk sak hvor man sikrer at unge mennesker med funksjonsnedsettelse ikke blir plassert på sykehjem. I saken må det belyses alternative boforhold med god kvalitet.

Demokratibygging:

- Samarbeide med Arkivet – Freds- og menneskerettighetssenter for å motarbeide fordommer og skape et mer åpent samfunn.
- Sørge for at alle innbyggere har tilgang på informasjon fra kommunen uavhengig av digital kompetanse og språkferdigheter.
- Styrke innsatsen mot ekstremisme og radikalisering.
- Legge til rette for at ungdomsskoleelever kan dra på demokraterverksted på Utøya.
- Følge opp Ytringsfrihetskommisjonens rapport om å bedre ytringsklimaet.

Et liv uten vold og trakassering

Vold mot kvinner, vold mot eldre og vold i nære relasjoner krever bred innsats på tvers av ulike fagfelt. Samarbeid og dialog mellom kommunen, kriesenter, politi, helsetjenesten, barnevern og skolen er en forutsetning for å avdekke og forebygge vold og frihetsberøvelse. Kristiansand kommune skal være tydelig i kampen mot negativ sosial kontroll, vold i nære relasjoner og undertrykkelse.

Kristiansand Arbeiderparti vil:

- Øke samarbeidet mellom kommunen, krisesenter, politi, helse- og omsorgstjenesten, barnevern og skolen for å forebygge vold mot kvinner, vold mot eldre og vold i nære relasjoner.
- Styrke det forebyggende arbeidet mot vold blant barn og unge i byen vår.
- Tilrettelegge for bedre flyt og kommunikasjon mellom kommunen og ulike offentlige instanser og organisasjoner som jobber med å forebygge vold i nære relasjoner.
- Styrke tilbudet til krisesenteret og andre aktuelle organisasjoner.

Kristiansand som arbeidsgiver

Kommunen som arbeidsplass

Kristiansand Arbeiderparti vil sikre en arbeidsgiverpolitikk med fokus på et inkluderende arbeidsliv, rekruttering og videreutvikling av medarbeidere. Partssamarbeidet skal være en grunnplanke i kommunens arbeid, tuftet på medvirkning, tillit og forutsigbarhet.

Kristiansand Arbeiderparti vil:

- At Kommunen som hovedregel skal ha flest mulig av tjenestene i egen regi. Det sikrer kommunen kompetanse og norske lønns- og arbeidsbetingelser.
- Videreføre et godt partssamarbeid som sikrer ansatte involvering i alle prosesser. Kristiansand skal være en foregangskommune i dette arbeidet.
- Sikre at drøftinger skjer på relevant nivå, og på så høyt nivå som mulig.
- Involvere forbundene og legge til rette for at tillitsvalgte i alle organisasjoner og forbunds nivå sammen kan drøfte overordnede problemstillinger minst to ganger årlig.
- Tilby gode lederutdanninger for kommunens ledere på alle nivå.
- Innføre en tillitsreform som reduserer krav til unødvendig rapportering, fjerner tidstyver og gir fagfolkene vår mer tid til å prioritere jobben sin.
- At kommunen skal ha nulltoleranse for mobbing og trakassering, og ha gode rutiner og kompetanse for å håndtere varsler. Varslere skal ivaretas gjennom hele prosessen, og det skal være trygt å varsle.
- At kommunen skal ha fokus på fornying og forbedring, og sikre god opplæring for ansatte som må ta i bruk nye verktøy og rutiner i sitt arbeid.
- Innføre en heltidspolitik som forebygger ufrivillig deltid og prioriterer hele faste stillinger til ansatte som ønsker det. Det er et ledelsesansvar å sikre heltidskultur.
- Kommunen skal være en arbeidsplass som viser mangfold i alle ledd, med særlig vekt på ledelsen. Det skal legges til rette for å ansette personer med ulike funksjonsevne, minoritetsbakgrunn og kjønn.
- Jobbe målrettet med å redusere sykefravær og øke nærvær.
- Doble antall lærlinger i Kristiansand kommune.
- Opprette et kommunalt vikarbyrå.

Kommunen som tjenesteyter og innkjøper

Kristiansand kommune er en betydelig markedsaktør med store innkjøp av varer og tjenester. Derfor mener Kristiansand Arbeiderparti at kommunen har et ansvar i å opptre på en måte som sikrer etiske, bærekraftige og fremtidsrettede forhold i arbeidslivet, og bidrar til å hindre arbeidslivskriminalitet.

Kristiansand Arbeiderparti vil:

- Styrke innkjøpseksperisen til Kristiansand kommune med mål om å bli blant landets mest ambisiøse innkjøpere når det gjelder miljø og sirkulær økonomi. Vi vil prioriterer omfattende kompetanseheving og samarbeid med ledende nasjonale aktører på dette feltet.
- At anbud kommunen lyser ut skal stille krav om at tilbydere følger seriøsitetsbestemmelsene.
- Bruke innkjøpsmakten til å stille større krav til klima og miljø i offentlige anskaffelser
- Sikre at store anbud splittes opp slik at det blir mulig for mindre, lokale bedrifter å levere tilbud på deler av anskaffelsen.
- At offentlige anbud sikrer ansatte mulighet for å bli med til en eventuell ny arbeidsgiver.
- Sette av nok ressurser for å kontrollere at aktører som har fått anbud følger opp vilkårene i konkurransegrunnlaget.
- Sikre at Kristiansand kommune fortsetter å bidra økonomisk til *Fair Play Agder*.
- Styrke de offentlige velferdstjenestene, og prioritere offentlige og ideelle tilbydere fremfor kommersielle når det skal tildeles oppdrag innenfor helse-, omsorg- og sosialtjenesten.
- Sikre at Kristiansand er en Fairtrade-kommune.

